

שיעורים בהלכות שבת

"שבת בשבתו"

שנלמדו ע"י

הרה"ג ר' בן ציון הכהן שטרסמער שליט"א

אב"ד נייטרא ב"פ - בעמח"ס "שבת בשבתו" (עשרה חלקים)

בביל שבת קודש בבוקר

בבית המדרש דק"ק נייטרא 1462 50 ST.

פרשת וישב תשפ"א

סימן ש"ז סעיף י"ב (שיעור י"ב)

[שנה מ"ז - שיעור ט']

להערות - וכן הרוצה לקבל שיעור זה מדי שבוע בשבוע דרך האימיל Email יפנה אל:

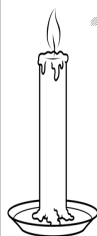
אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

ALEXANDER KNOPFLER

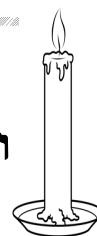
1564 - 48 STREET, BROOKLYN N.Y. 11219

TEL: (917) 755- 4864 • FAX: (718) 437- 3388

Email: igeres@yeshivanet.com

לע"נ מוה"ר אליעזר דוד בן יוסף ע"ה [עייטלין] נפטר י"ד ניסן ער"פ תשע"ה
ולע"נ הרה"ח הגה"צ ר' אלעזר מרדכי בן מוה"ר גדליהו אהרן קעניג זצוק"ל
מנהיג דחסידי ברסלב בעיה"ק צפת תובב"א - נלב"ע ביום כ"ג טבת תשע"ט לפ"ק

הלכות שבת

סימן ש"ז סעיף י"ב [שיעור י"ב] / פרישת וישב - שנת תשפ"א לפ"ק

דאפילו אדם אחר שאין אלו אורחיו ופרפרותיו נמי אסור לקרוא הכתב, משום שמא יקרא בשטרי הדיוטות, ולכן מה שנוהגין שהשמש קורא לסעודה מתוך הכתב הוא איסור גמור, עכ"ל.

ג] המג"א השיב על דברי הב"ח וכתב "ואני אומר מנהג ישראל תורה הוא", והוכיח המג"א דאע"ג דגזירה שמא ימחוק גזרו גם בדבר מצוה וסעודת מצוה, אבל איסור שטרי הדיוטות לא אסרו במצוה. ומה שנוהגים השמשים לקרוא לסעודה זהו לצורך סעודת מצוה, ובכה"ג ליכא לא איסור של שמא ימחוק כי הוא שמש ולא בעה"ב, ולא גזירה משום שטרי הדיוטות משום שהוא סעודת מצוה עכ"ד. פי' ומתני' דלעיל איירי "בסעודת מריעות" (תו"ש ומהד"ש). ואע"ג דהוא סעודת שבת לא נעשה עי"ז סעודת מצוה לענינו, כי אין צריך לאוכלו עם אחרים, ויכול כל אחד לאוכלו בביתו, ולכן אם מזמין אחרים לביתו הרי זה רק "סעודת מריעות". ואימתי הוי סעודת מצוה, זהו אם הוא סעודת שבע ברכות ברית מילה ובר מצוה וכיוצא בו (עיין ערוך השלחן סעיף ז), או כמ"ש השו"ע הרב, דהתירו של המג"א הוא כשהם אורחים מעיר אחרת, כי הכנסת אורחים הוא מצוה גדולה, אבל אם אנשים שאינן מעיר אחרת אלא שזימן אליו אחוזת מרעהו מבני עירו הרי זה סעודת מריעות שאינו סעודת מצוה (ומציין כי כן מבואר בס"י של"ג ע"ד) עכ"ל.

ד] לפי כל הכתוב לעיל, עולה, כי כשאדם עומד לפני חתונה או בר מצוה של בנו, והכין רשימה של קרוביו ומכיריו שבדעתו לשלוח להם "הזמנה" [אינוועטעשי"ן], אסור לעבור על הרשימה בשבת, לקרוא השמות כדי לראות אם כתוב שם כל מכיריו, ולא החסיר אחד מהם, או בהיפך לראות אם כתוב שם מי שאין צריך לשלוח לו, ויסרנו מן הרשימה, ואע"ג דכל צרכי סעודת מצוה הוי בכלל חפצי שמים ואינו בכלל איסור של שטרי הדיוטות כמ"ש בס"י ש"ו מג"א ס"ק י', מ"מ אסור משום גזירה שמא ימחוק [או יעביר עליו קו כדרכו בחול], ולכן אסרוהו חז"ל אפילו בדבר מצוה. והמג"א לא התיר כאן אלא ע"י השמש.

ה] מי שעושה בשבת סעודת שבע ברכות, או בר מצוה, והזמין הרבה אנשים, ועושה לפני שבת רשימה מכל הבאים, וכותב אצל כל אחד באיזה שלחן הוא מקומו, ומדבקו לכותל כדי שכל אחד מן הבאים יכול לקרותו ולדעת מקומו שנקבע לו. הנה האורחים מותרים לקרותו דאין הם הבעלים, ואין בו חשש שמא ימחוק [ואיסור שטרי הדיוטות ליכא (למג"א אבל לב"ה אסור) מפני שהוא סעודת מצוה ולא סעודת מריעות], אבל הבעלים עצמם אסורים לקרותו. ואף שדבוק לכותל אכתי יש איסור זה כמ"ש

א] סעיף יב - במס' שבת דף קמ"ח ע"ב תנן, מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו [מיני מעדנים] מפיו, אבל לא מן הכתב. ופרש"י אם כתב מערב שבת, פלוני ופלוני זמנתי, כדי שלא ישכח להזמין [או כדי שיתנהו ביד השמש לדעת מי ומי יזמין (רש"י ריש קמ"ט ע"א)], לא יקרא באותו כתב בשבת, ובגמרא מפרש טעמא עכ"ל. הנה מבואר כאן שמזמין אותם בשבת עצמו על אותו שבת, ומציאות הדברים בזמניהם היה כך. {א} כי מלבד סעודת שבת שהכין ואכל כל אחד בביתו היו אנשים עושים מפעם לפעם בליל שבת אחר סעודת שבת, או בשבת אחר צהריים, סעודה של פירות ומזונות ומעדנים [וזהו דתנן במתני' פרפרותיו ופרש"י מעדנים], והיה מזמין חבריו וקרוביו לסעוד עמו, להשתעשע ולשמוח עמהם, והיות שבימות החול לא היה פוגש עמהם שיוכל להזמין [וגם לא היה טעלפ"ן] על כן היה הדרך להזמין בשבת עצמו אחר התפלה. - {ב} ופעמים היה עושים כן בסעודת שבת עצמו, שבשבת היה בעל הבית אחד מזמין חבריו לסעוד סעודת שבת עמו, כסעודת מרעים, ומה שהכינו חבריו בביתם לעצמם לסעודת שבת [כי לא ידעו שיזמינו אותם] הניחו לימות החול. - {ג} ופעמים שבעה"ב מזמין אחרים אף בשבת עצמו משום שיוודע שפלוני אינו מכין לעצמו סעודה הגונה לשבת, משום שהוא עני, או משום שהוא אורח בעיר זה. - {ד} ופעמים היה בעה"ב מזמין אחרים לסעודתו משום שהוא עושה בשבת סעודת ברית מילה, בר מצוה, שבע ברכות, שיש מצוה לסעוד עם אחרים. - ועכ"פ תנן כאן שאסור לבעה"ב לקרוא הכתב עליו מערב שבת שמות אנשים שרוצה להזמין בשבת, ולהלן יתבאר אם יש הבדל בין אופןם דלעיל להיתר או לאיסור. - ועכ"פ אצלנו לא מצוי שיזמין אדם חבריו בשבת ועל פי רוב עושה כן לפני שבת. אמנם יתבאר להלן אופנים הדומים לזה, שמצוי גם כהיום.

ב] ואמרינן שם בגמרא על מתני' הנ"ל, מאי טעמא [לא יקרא מן הכתב] רב ביבי אמר גזירה שמא ימחוק [פרש"י שמא ימחוק מן שמות האורחים, מתוך שיראה שלא הכין די לכל כך אנשים. - או שיתחרט מלקרוא אדם פלוני מאיזה טעם אחר]. אביי אמר, גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות. [פרש"י שמא יקרא בשטרי הדיוטות של מקח וממכר], וקי"ל כשני הטעמים. - וכתב הב"ח, נראה דלטעמא דשמא ימחוק אינו אסור אלא לבעל הבית [שבימי החול יכול לעשות כרצונו למחוק מי שירצה לכן גזרינן שאף בשבת יעשה כן], אבל השמש מותר לקרוא מתוך הכתב, דהרי אין בידו למחוק, אבל לטעמא דשמא יקרא בשטרי הדיוטות אף לשמש אסור, ולא דוקא נקטא מתניתין אורחיו [שלו] ופרפרותיו [שלו]

בשו"ע. - וכשבא אחד ואינו מביט על הרשימה, והבעלים רוצה להוליכו למקומו, ואינו זוכר היכן הוא, יבקש הבעלים מבנו או מן אורח אחר, שיביט על הרשימה, ויאמר לו, כי לאחרים ליכא איסור בנידון זה כמ"ש לעיל.

[ו] מן הפוסקים מבואר כי לא רק רשימה לסעודה אסרו חז"ל אלא ה"ה רשימות אחרים (שערי אפרים דלהלן, ושע"צ נ"ה), לכן יש לבאר כמה מיני רשימות המצויות אצלנו: {א} אברך שעושה ברית מילה בשבת, ומכין לפני שבת רשימה של הכיבודים, מי יהי הסנדק ומי יקרא השם ומי יתכבד בעמידה לברכה וכיוצ"ב, כדי שהשמש יכריז אותם בעת הברית, גם זה הוי בכלל דבר מצוה, ומותר למוסרו לשמש לקוראו כי אין בידו למחוק שום דבר, אבל הבעלים אסור לקוראו בשבת גזירה שמא ימחק כדי לשנות הכיבודים. - {ב} יש שבעל שמחה מכין רשימה של שמות המחוננים וקרובים כדי שהגבאי יתן להם עליה לתורה, או שיעשה להם מי שבירך, הבעל שמחה אסור לקרותו בשבת, אבל מותר למוסרו לגבאי לקרותו. - {ג} וכן אם הסדר בבית המדרש הוא כן בכל שבת ושבת, שהגבאי המכריז מי ומי יעלה לתורה, יש לו רשימה שלפניו את מי יקרא לעלות, ואין הדבר תלוי בו ואין בכחו ורשותו למחוק ולשנות הרשימה כי תלוי בגבאי שלמעלה ממנו וכיוצא בו, בכה"ג מותר לגבאי המכריז לקרות מרשימה. - אבל אותו גבאי עצמו שעשה הרשימה ויש בכחו לשנות לבדו מה שכתוב ברשימה כי הדבר מסור בידו לבד, לכאורה הוא עצמו אסור לקרוא מן הרשימה בשבת, דע"ז הרי הוא כבעלים אשר אסור לקרות רשימה כזה בשבת גזירה שמא ימחק (והאר"ך בזה השערי אפרים, שער י' פתחי ל"ו, והניחו בצ"ע ע"ש). לכן יש גבאים שנמנעים מלעשות כן. שיהיה הוא בן הקובע למי יתן עליה ובין להכריז מן הכתב. וגבאי אשר צריך לזה וקשה לו בלעדו יש לצדד להקל מטעם דהיות שסוף סוף אין הוא בעלים של זה, אלא הקהילה או הרב הם הבעלים, אלא שעפ"י רוב אין הם מתערבים בו, מ"מ אכתי דינו כמו שמש שהתירו המג"א. - אמנם רב של בית המדרש שהוא שלו, לא יקרא הוא עצמו הרשימה אשר הכין לפני שבת למי יתנו העליות ומטעם הנ"ל, אלא יתנהו לגבאי לקרותו.

[ז] {ד} בית המדרש שיש שם כמה שלום זכור או קידוש להולדת בת, והשמש מכין לעצמו רשימה של שמות הבעלי שמחה לקרות ממנו בעת שיכריז עליהם אחר תפילת ערבית, או מוסף, מותר משום היתר שמש של מג"א - [נהנה היתר של מג"א הוא דוקא בסעודת מצוה, וסעודת שלום זכר הוא מצוה כמ"ש ביו"ד סי'

רס"ה סיעף י"ב, אבל קידוש ההולדת בת לא נמצא בפוסקים שיהי' בזה מצוה, אבל אולי במקום שמקפידים על זה, וכבר נוהגים כן ומחשיבים אותו למצוה די בזה לעניננו]. - ויש בכלל היתר זה דאם יש רשימה על כותל בית המדרש עם שמות בעלי שמחה של שלום זכר וקידושים, מותר כל אדם לקרותו כדי לראות אם אחד מהם הוא ממכיריו אשר רוצה להשתתף בשמחתו. - {ה} רשימה של נפטרים לקרוא שמותיהם ביו"ט בעת מזכיר נשמות מותר לגבאי לקוראם ומטעם הנ"ל שהוא דבר מצוה (שערי אפרים, ושו"ע הרב סיעף כ"ד). ואין לחשוש שמא ימחק שאין זה בכחו ורשותו [ומה שמפקפק בזה השע"צ ס"ק נ"ד זהו כשהדרך למחוק אחר כלות שנה הראשונה משא"כ במנהג מזכיר נשמות של יו"ט].

[ח] {ו} יש נשים צדקניות שרוצים להתפלל על בניהם ונכדיהם אחר שהדליקו נרות של שבת קודש, ורוצות להזכיר השם של כל אחד ואחד, וכאשר מתרבים נכדיהם כ"י עושות לעצמה רשימה של השמות לקרות ממנו. ולכאורה אסור לקרותו כי הוא רשימה שלהן, ויש להן רשות למחוק כפי רצונן. אבל אולי מותר כי לא שייך בזה שמא ימחק, כי לעולם לא תמחק שם אחד מנכדיה (ולמיתה ח"ו לא היישנו). - {ז} יש נשים שלפני יו"ט עושות רשימה לעצמה לכל סעודות יו"ט, איזה מאכלים תתן סעודה זו ואיזה מאכלים תתן לסעודה אחרת, וביו"ט קוראה את הרשימה להעריך את הסעודה כפי רשימתה. ולפי המבואר כאן אין לה לקרוא הרשימה ביו"ט כמו דתנן במתני' הנ"ל "מונה אדם. את פרפרותיו מפיו, אבל לא מן הכתב". אמנם תוכל לבקש מבתה וכיוצ"ב שהיא תקרא את הרשימה ותאמר לה מה שכתוב שם כמ"ש מג"א.

[ט] {ח} טעלפא"ן ב"א"ק פרטי שלו, שיש בו שמות אנשים ואדרע"ס שלהם, וגם מספר טעלפא"ן שלהם, מסתבר דאסור לקרותו אף אם רוצה להביט בו רק משום לראות אדרע"ס של אדם אחד, דאית ביה בין משום איסור של שטרי הדיוטות ובין משום שמא ימחק. - אמנם אם הוא לצורך מצוה כגון שרוצה לילך לאיזה בית להתפלל או ללמוד תורה או לבקר חולה, ליכא משום שטרי הדיוטות אבל איכא משום שמא ימחק, ולכן אם יבקש מבנו או אדם אחר שיקראנו אין בו גזירה שמא ימחק ומותר. - ואף טעלפא"ן ב"א"ק שמודפס ומפיצים אותו בעיר [ובכלל זה גם ביכע"ל של "אנשי שלומנו" שיש לכמה קהלות] יש בזה איסור הנ"ל [אלא אם הוא לדבר מצוה], ולא מהני מה שלא הוא כותבו, דהרי עכשיו הוא שלו ושלא ימחק אם יראה שיש שינוי באדרע"ס של אחד וכיוצ"ב, וכן יש בו שטרי הדיוטות, ואם הוא לדבר מצוה מותר באופן הנ"ל.

בכל יום א' בערב משעה 8:00 - 9:00, מתקיים שיעור בשו"ע אורח חיים ח"א בביהמ"ד נייטרא

[עומדים כעת בהלכות ברכת הפירות - סימן ר"ב סיעף ג'] - הקב"ה יתן לנו ולכל אחב"י רפואות וישועות

העולה מהנ"ל:

ח {א} אברך שעושה ברית מילה בשבת, ומכין לפני שבת רשימה של הכיבודים, כדי שהשמש יכריז אותם בעת הברית, מותר, אבל האב אסור לקרותו.

ט {ב} וכן בעל שמחה שמכין רשימה של שמות המחותנים וקרוביו כדי שהגבאי יתן להם עליה לתורה, או שיעשה להם מי שבירך, הבעל שמחה אסור לקרותו, אבל מותר למוסרו לגבאי לקרותו. - {ג} שמש מותר לעשות לעצמו רשימה של כל השלום וזכר כדי שיהי לפניו להכריזו.

י {ד} רב של בית מדרש שהוא שלו, ועושה לעצמו רשימה לפני כל שבת למי ולמי יתנו עליה לתורה בשבת זו. לא יקרא הוא עצמו הרשימה בשבת אבל מותר למוסרו לגבאי לקרותו, כי אין ביד הגבאי למחוק ולשנות ממה שנתנו לו להכריזו. - {ה} רשימה של נפטרים לקרוא שמותיהם ביו"ט במזכיר נשמות מותר לגבאי לקרואם מטעם הנ"ל.

יא {ו} יש נשים שרוצות להזכיר שמות כל בניה ונכדיה אחר שהדליקה נרות שבת קודש, ולהתפלל עליהם, וכאשר מתרבים נכדיהם כ"י עושות לעצמה רשימה של השמות לקרות ממנו. ולכאורה אסור לקרותה כי הרשימה הוא שלה. ולמעשה יש להתיר כי לעולם לא תמחק אחד מהם.

יב {ז} יש נשים שלפני יו"ט עושות רשימה לכל סעודות יו"ט, איזה מאכלים תתן לסעודה זו ואיזה מאכלים תתן לסעודה אחרת, וביו"ט קוראה הרשימה להגיש המאכלים כפי רשימתה, אין לה לקרוא הרשימה ביו"ט, אלא תבקש מבתה וכיוצ"ב לקרות הרשימה ולומר לה מה שכתוב בו.

יג {ח} מעלפאין פא"ק פרטי של אדם, שיש בו שמות אנשים ואדרע"ם שלהם, וגם מספר מעלפאין שלהם, מסתבר דאסור לקרותו אף אם רוצה להביט בו רק כדי לראות אדרע"ם של פלוני, והמעם דאסור דאית ביה בין משום שטרי הדיוטות ובין משום שמא ימחקו.

יד {ט} ואף מעלפאין פא"ק שמודפס ומפיצים אותו בעיר [ובכלל זה גם ביבע"ל של "אנשי שלומנו" שיש לכמה קהלות] אולי יש בזה איסור זה.

טו {י} ואף אם יבקש מבנו או מאדם מאחר שיקרא מתוך מעלפאין פא"ק שלו [בין מה שכתב לעצמו ובין שמודפס וניתן לו] וא"כ אין בו גזירה שמא ימחקו אבתי יש בזה משום שטרי הדיוטות ואסור.

טז {יא} אמנם אם הוא לצורך מצוה כגון שרוצה לילך לאיזה בית להתפלל או ללמוד תורה או לבקר חולה, ליכא משום שטרי הדיוטות, ואין בו רק משום שמא ימחקו, ולכן אם יבקש מבנו או אדם אחר שיקראנו אין בו גם גזירה שמא ימחקו ומותר.

א אח"ל כי מי שעושה בליל שבת אחר הסעודה מסיבה לאכילת פירות ומעדנים, ומזמין את חבריו לבוא ולהשתשע עמו [כעין פאמאע] ועושה בערב שבת רשימה מי הם האנשים שאם יפגוש אותם בליל שבת אחר התפלה יזמינו להשתתף עמו בזה, אסור בשבת לקרוא רשימה זו

ב ואח"ל ב' מעמים לאיסור זה: א' גזירה שמא ימחקו אחד מהשמות, כשנמלך ואינו רוצה לקרותו. ב' שגורו חז"ל שאם יקרא רשימה כזה יקרא גם "שטרי הדיוטות" היינו כתבי מקח וממכר, וקי"ל כשני המעמים.

ג וכתב הב"ח דאם אין הבעלים קורא רשימה זו אלא שמשו או אדם אחר קורא אותו בשבילו, אין בו גזירה שמא ימחקו, כי אין לו רשות למחוק רק הבעלים. אבל כתב הב"ח דמו"י יש בו איסור של שטרי הדיוטות. ולכן גם באופן זה אסור.

ד וכתב הב"ח דה"ה אם מזמין בשבת את מכיריו לבוא אצלו לסעודת שבע ברכות או בר מצוה וברית מילה ג"כ אסור. אבל המג"א חולק עליו וסובר דהיות דהוא סעודת מצוה אין בו איסור של שטרי הדיוטות, והגם שעדיין יש בו איסור של שמא ימחקו, שאף למג"א לא התירו במקום מצוה, מ"מ אם השמש קורא אותו ולא הבעלים מותר, כי בכהאי גוונא אין אף אחד מאיסורים הנ"ל. - וכתבו הפוסקים דקי"ל כמג"א.

ה מי שעומד לפני התונה או בר מצוה של בנו, והכין רשימה של קרוביו ומכיריו שבדעתו לשלוח להם "הזמנה" [אינוועטעשיין], אסור לעבור על הרשימה בשבת, לראות אם כתוב שם כל מכיריו, ולא החסיר אחד מהם, או אם כתוב שם מי שאין צריך לשלוח לו. - ואע"ג דכל צרכי סעודת מצוה אינו בכלל איסור שטרי הדיוטות מ"מ אסור משום גזירה שמא ימחקו [או יעבור עליו קו כדרכו בחול] וזה אסרו חז"ל אפילו בדבר מצוה, והמג"א לא התיר כאן אלא ע"י השמש.

ו מי שעושה שמחה בשבת, כגון סעודת שבע ברכות, בר מצוה, וכיוצא בו, והזמין הרבה אנשים, ועושה לפני שבת רשימה מכל הבאים, וכותב אצל כל אחד באיזה שלחן הוא מקומו, ומדבקו לכותל כדי שכל אחד מן הבאים יוכל לקרותו ולדעת בנקל מקומו שנקבע לו. הגה האורחים מותרים לקרותו דאין הם הבעלים, ואין בו חשש שמא ימחקו, אבל הבעלים עצמם אסורים לקרותו. ואם צריך לקרותו יבקש מבנו או אדם אחר שיקראנו בשבילו.

ז מן הפוסקים מבואר כי לא רק רשימה לסעודה אסרו חז"ל אלא ה"ה רשימות אחרים. לכן יש לבאר כמה מיני רשימות המצויות אצלנו: